

"...a bűn a jólét alapja, / ha korlátját a törvény kiszabja. / Igen, ha nagyság kell a népnek, / az államban szükség a vétek, / mint az éhség kell az evéshez. / Puszta erénytől nem virágzik / föl egy nemzet; s ki visszavágyik / az aranykorba, kész-e vajon / élni becsületben - de makkon?"

(Mandeville, B.: A méhek meséje, avagy magánvétek közhaszon; Kossuth Könyvkiadó, h. n., 1996, 21-22. o.)

Karinthy Frigyes: Karácsonyország

Karácsonyország története nem hosszabb, de éppoly jelentős, mint a teremtsé: alapításától bukásáig mindössze egy hét telt el.

Határai viszont csak az időben voltak ily szűkre szabottak - a térben messze szaladtak szét, s alattvalóit mindenütt ismerték.

Tél és fagy, zúzmara és jégcsap, hóförgeteg és északi szél - ezek voltak Karácsonyország meteorológiai viszonyai, pedig Karácsonyország nem az Északi-sark vidékén terült el, hanem a Nagydíszletű Tragédia színpadán, a mérsékelt égöv alatt. S hogy Karácsonyország élete éppen a zordon felvonásra esett, azt nyilván a drámai ellentét fokozására eszelte ki a nagy rendező: a kegyetlenül hideg külső környezetben hangsúlyozottabban érvényesíteni Karácsonyország belső lényegét, a szív melegét.

Mert Karácsonyország alkotmányát nem az ész, hanem a szív diktatúrájára építették.

Egyetlen lényeges törvénye volt: a szeretet és az önfeláldozás. Egyetlen jogforrása: örülni mások örömének. Egyetlen kötelessége: adakozni és jót cselekedni.

Mint más országokban, ebben az országban is a szabad verseny elvére épült az érvényesülés lehetősége, a kereskedelem és az egyéni siker, csak a versengés célja volt éppen megfordított: nem arra irányult, hogy mennyit tudok szerezni, hanem arra, hogy mennyit tudok másnak juttatni.

Ebben a fordított irányban aztán éppen olyan kétségbeesett tülekedés, becsvágy, sőt stréberség vezette az embereket, mint egyebütt, ahol ölik egymást a népek a magántulajdonért.

A magánfelek magas kamatot fizettek a bankoknak, amiért volt oly szíves pénzükkel vállalkozni - viszont a bankok minden nyereségüket szétszötták a hivatalnokok és azok családtagjai közt, hogy utóbbiak ajándékokat vehessenek ismerőseiknek és ismeretleneknek is.

Mert éppen ami az ismeretleneket illeti, közbiztonság dolgában elég rosszak voltak a viszonyok ebben az országban.

Bármily szigorúan büntették például a zsebbe rakást, nem lehetett eléggé vigyázni a villamoson vagy az utcán, mihelyt egy kis tolongás támadt, a tisztességes ember azon vette észre magát, hogy pénztárcát, zsebórát vagy más értéktárgyat csempészett zsebébe valami ismeretlen tettes, aki sürgősen meglépett.

Pályaudvarokon mindenütt ott függött az "Óvakodjunk a zsebberakóktól" feliratú tábla - a tetten ért "titkos ajándékozót" lefűlelte a rendőrség és szigorúan elítélte, nemcsak a becsempészett tárgyat juttatva vissza hozzá, de magas összegű pénz elfogadására is kényszerítve - az elrettentő példának mégse volt meg a kellő hatása. Napirenden voltak a kasszatömések is - leggondosabban elzárt pénztárt is kifűrtak a ravasz betörők, hogy telerakják pénzzel és értékpapírokkal, sokszor revolverrel kikényszerítették a meglepett pénztárost, hogy nyissa ki páncélszekrényét, és rakja be a merénylő egész vagyonát.

Idegen ország lakója gyakran tanúja lehetett az utcán ilyen jeleneteknek: didergő koldus könyörög a sarkon, hogy fogadják el tőle a kinyújtott kezében remegő fillért. De ilyesmi csak percekig tartott, mert rögtön akadt egy bundás férfi, aki meglátván a koldust, gyorsan levetette bundáját, vállára dobta a didergőnek, és gyorsan elszaladt, hogy vissza ne kapja - rendesen persze csak a következő sarkig ért el, mert ott egy másik úr, látván, hogy nincs kabátja, nekiesett, és erőszakkal húzta rá a magáét.

A dolgok, a hét közepe felé, kezdtek elfajulni.

Senki se lehetett nyugodt, miután egész napját azzal töltötte, hogy minden értékét és tulajdonát keservesen szétosztogassa, hogy aztán este holtfáradtan hazaérve, üresnek vélt lakását teletömve ne találja odahordott és becsempészett ajándékokkal. A költő is alaposan megbukott a "fenyőfáról és pálmáról" írt érzékeny dalával - a fenyőfa ugyanis nem didergett, ebben az országban, "havas csúcsokon" pálmáról álmodozva; behozták a városba, teleaggatták cukorral és édességgel, kivilágították, és meleg szobában ernyed el, bőségbe fulladva, miközben a pálmát a hóba dobták ki, mert senki nem akarta elfogadni, más elől szedve a dicsőséget.

Az ország válságát s szomorú bukását mégis az okozta, hogy az adakozók elvesztették a mértéket.

Az önzetlenség és jóság becsvágya, mint az érvényesülés egyetlen módja, rafinálttá tette az embereket. Folyton azon törvén a fejüket, milyen meglepetéssel lehet a legnagyobb örömet okozni, arra a hamis következtetésre jutottak, hogy aminek én legjobban örülnék, annak örülne legjobban felebarátom is, más szóval: amit kívánsz magadnak, te is tedd embertársadnak.

Ebből lett a kalamajka.

Az emberek olyan tárgyakat kaptak, amire semmi szükségük nem volt. A felnőtteket babával és hintalóval árasztották el a gyerekek, a gyerekek viszont nem győzték továbbajándékozni a felnőttektől kapott könyveket, pénzt, nőt, politikai hatalmat.

Egy idő múlva mindenki szűk cipőben vagy bő nadrágban járt, másokra szabott ruhát lehetett csak hordani, legnagyobb illetlenségnek számított önző módon a tulajdon testemre szabott ruhában járni.

Az öngyilkosjelöltek, akiknek legszebb álma a gyors halál, mérget, revolvert, madzagot küldözgettek ismerőseiknek.

És elkövetkezett huszonnegyedik, a kritikus nap, az önzetlen szeretet diadalünnepe.

Mely alkalomból egymásra néztek az emberek, és kiderült, hogy mindenki visszakapta, ami eredetileg az övé volt.

Viszont a termelés megszűnt, és az ország kénytelen volt felszámolni és csődbe menni.

De minden évben feltámad, hirdetni a Reménytelen és Tehetetlen Jóság örök uralmát, amit Szépségnek keresztelt el a költő.

Az Est, 1933. december 29.